

23

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

z dnia 23 grudnia 1998 r.

w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych przy zbieraniu, przetwarzaniu, grzebaniu lub spalaniu zwłok zwierzęcych i ich części oraz odpadów poubojowych.

Na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 9 oraz ust. 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. Nr 60, poz. 369 i z 1998 r. Nr 106, poz. 668) zarządza się, co następuje:

§ 1. Działalność polegająca na przetwarzaniu zwłok zwierzęcych i ich części oraz odpadów poubojowych, zwanych dalej „odpadami zwierzęcymi”, może być prowadzona wyłącznie w specjalnie do tego celu przeznaczonym obiekcie, zwanym dalej „zakładem utylizacyjnym”.

§ 2. 1. Zakład utylizacyjny powinien być położony:

- 1) w terenie zalesionym lub zadrzewionym, jeżeli warunki terenowe na to zezwalają,
- 2) w odległości co najmniej 60 m od osi drogi publicznej, gdy zakład ma być położony po jej stronie północnej lub wschodniej, oraz co najmniej 150 m od osi drogi publicznej, gdy zakład ma być położony po jej stronie południowej, jeżeli inne przepisy nie określają obowiązku zachowania większych odległości dla budynków,
- 3) w odległości co najmniej 500 m od zwartych osiedli ludzkich i 150 m od pojedynczych budynków

przeznaczonych na pobyt ludzi oraz obiektów przetwórstwa rolno-spożywczego, rzeźni i budynków dla zwierząt,

4) od strony zwartych osiedli ludzkich, umożliwiającej zabezpieczenie ich od zanieczyszczonego powietrza przy uwzględnieniu dominującego kierunku wiatru,

5) w dolnym biegu wód płynących do osiedla ludzkiego, gdy do tych wód mają być odprowadzone wody opadowe z terenu zakładu.

2. Zakład utylizacyjny powinien być oddzielony od obiektów budowlanych nie wymienionych w ust. 1 pkt 3.

3. Zakładów utylizacyjnych nie należy budować po zachodniej stronie dróg publicznych.

4. Lokalizacja zakładu utylizacyjnego powinna być uzależniona od możliwości zaopatrywania go w wodę w ilości co najmniej 20 m³ na 1000 kg odpadów zwierzęcych w okresie doby, jak również od możliwości usuwania ścieków do kanałów.

§ 3. 1. W skład zakładu utylizacyjnego powinny wchodzić w szczególności następujące pomieszczenia:

- 1) podjazdowo-wyładunkowe do wyładowania odpadów zwierzęcych (podjazd),
- 2) do oskórowania i rozbiórki zwłok zwierzęcych (oprawialnia),
- 3) na urządzenia i aparaty przetwórcze (kotłownia, hala maszyn) oraz na magazynowanie opału,
- 4) na składowanie odpadów zwierzęcych,
- 5) na składowanie skór (skład skór),
- 6) na składowanie mączki (skład mączki),
- 7) na składowanie tłuszczu (skład tłuszczu),
- 8) na szatnie, toalety i natryski dla pracowników,
- 9) dla lekarza weterynarii,
- 10) na środki transportowe.

2. Zakład utylizacyjny powinien być rozplanowany w ten sposób, że po jednej stronie, w miarę możliwości północnej, powinny być rozmieszczone pomieszczenia i urządzenia mające styczność z zarazkami chorobotwórczymi (część zakaźna), a w szczególności podjazd, opravialnia, skład skór, skład części zwłok i odpadów poubojowych, stanowisko do dezynfekcji środków transportowych, pokój dla lekarza weterynarii i pomieszczenie na punkt zdrowia, a w drugiej części pozostałe pomieszczenia i urządzenia (część niezakaźna).

3. W obu częściach zakładu utylizacyjnego powinny być pomieszczenia na środki transportowe oraz szatnie, toalety i natryski dla pracowników, przy czym dla pracowników zatrudnionych w części zakaźnej zakładu utylizacyjnego powinny być urządzone dwie szatnie na odzież domową i ochronną, przedzielone toaletą z natryskami.

4. Część zakaźna zakładu utylizacyjnego powinna być odizolowana od części niezakaźnej. Przy przejściach i przejazdach z części zakaźnej do niezakaźnej za-

kładu utylizacyjnego oraz przy bramie wjazdowej do części zakaźnej i niezakaźnej z zewnątrz powinny być umieszczone urządzenia do odkażania i oczyszczania.

§ 4. 1. Obszar zakładu utylizacyjnego powinien być otoczony ogrodzeniem z oddzielnym wejściem i wjazdem do części zakaźnej i do części niezakaźnej zakładu utylizacyjnego.

2. Teren zakładu utylizacyjnego powinien być za-
drzewiony.

3. Zakład utylizacyjny powinien być zabezpieczony przed dostępem ptaków i gryzoni.

§ 5. 1. W pomieszczeniach zakładu utylizacyjnego należy zapewnić oświetlenie naturalne i elektryczne, a także skuteczną wentylację.

2. Przy toalecie w części zakaźnej zakładu utylizacyjnego należy zainstalować komorę dezynfekcyjną do odkażania odzieży.

§ 6. 1. W zakładzie utylizacyjnym powinny być: instalacja wodociągowa i kanalizacyjna z oczyszczalnią ścieków oraz połączenie z siecią elektryczną i telefoniczną.

2. Zakład utylizacyjny powinien być zaopatrzony w wodę zdatną do picia w ilości co najmniej 100 l na dobę na pracownika.

§ 7. 1. W podjeździe należy zapewnić posadzkę o nieprzepuszczalnej i nienasiąkłej powierzchni ze spadem ku rowkom ściekowym. Rowki ściekowe powinny być tak urządzone, aby ścieki nie wydostawały się poza pomieszczenie podjazdu, oraz powinny być połączone z kanalizacją.

2. Podjazd i opravialnia powinny łączyć się ze sobą zasuwany połączeniem umożliwiającym wprowadzanie odpadów zwierzęcych za pomocą dźwigu przesuwalnego na kolejce wiszącej i biegnącej z podjazdu do opravialni.

3. Podłoga opravialni powinna:

- 1) znajdować się na wysokości poziomu podłogi środków transportowych, przywożących odpady zwierzęce, lub umożliwiać bezpośredni wjazd środków transportowych do opravialni,
- 2) być wykonana z nieprzepuszczalnych i nienasiąkłych materiałów,
- 3) być zaopatrzona w urządzenia odprowadzające ścieki.

4. Wewnętrzne powierzchnie ścian opravialni, co najmniej do wysokości 2 m od podłogi, powinny być gładkie, nienasiąkliwe, nieprzepuszczalne oraz łatwe do dezynfekcji i zmywania.

5. W opravialni powinno znajdować się oddzielne wejście dla personelu.

6. Przed progiem drzwi opravialni na całej ich szerokości, po stronie zewnętrznej, należy umieścić specjalne urządzenie dezynfekujące obuwie osób opuszczających opravialnię.

7. Oprawialnia powinna być wyposażona w odpowiednią ilość urządzeń do transportu odpadów zwierzęcych na kolejce wiszącej lub odpowiednio skonstruowaną muldę do gromadzenia odpadów zwierzęcych, urządzenia do rozdrabniania odpadów zwierzęcych, w wiszącą wagę i urządzenia sygnalizacyjne umożliwiające porozumiewanie się z pracownikami hali maszyn i kotłowni.

§ 8. 1. W oprawialni należy zapewnić wydzielone miejsce do wykonywania sekcji zwłok zwierzęcych, które powinno być wyposażone w stół i narzędzia sekcyjne oraz szafę na odzież ochronną do wykonywania sekcji zwłok zwierzęcych.

2. Podłoga w miejscu wykonywania sekcji zwłok zwierzęcych powinna być zaopatrzona w urządzenia do odprowadzania ścieków, połączone z kanalizacją.

§ 9. 1. Hala maszyn powinna znajdować się w bezpośrednim sąsiedztwie oprawialni i kotłowni.

2. Urządzenia do załadowywania kotła służącego do przeróbki odpadów zwierzęcych powinny być hermetycznie izolowane od hali maszyn i wmurowane w ścianę oddzielającą tę halę od oprawialni w ten sposób, aby ładowanie kotła odbywało się tylko od oprawialni.

3. Podłoga hali maszyn powinna być wykonana z nieprzepuszczalnych i nienasiąkliwych materiałów i zaopatrzona w urządzenia do odprowadzania ścieków, połączone z kanalizacją.

§ 10. 1. Na skład odpadów zwierzęcych należy przeznaczyć pomieszczenie ciemne i chłodne, połączone bezpośrednio z oprawialnią.

2. Podłoga składu odpadów zwierzęcych powinna być wybetonowana i zaopatrzona w urządzenia do odpływu ścieków, połączone z kanalizacją.

§ 11. 1. Na skład skór należy przeznaczyć ciemne i chłodne pomieszczenia, położone w miarę możliwości pod oprawialnią i bezpośrednio z nią połączone.

2. Podłoga składu skór powinna być wybetonowana, lekko pochyła i zaopatrzona w urządzenia do odpływu ścieków.

§ 12. Na skład kopyt, racic, rogów, włosów, szczeciny, wełny i piór należy przeznaczyć osobne przewiewne pomieszczenie z nieprzepuszczalną i nienasiąkliwą podłogą, sąsiadujące ze składem skór.

§ 13. 1. Na skład mączki należy przeznaczyć specjalne pomieszczenie lub specjalny silos w części niezakażnej zakładu utylizacyjnego.

2. Ściany i podłoga składu mączki powinny być wybetonowane.

3. Sufit w składzie mączki musi być szczelnie zabezpieczony przed przeciekaniem wody.

4. Przy składzie mączki powinno znajdować się pomieszczenie do składowania opakowań na mączkę.

5. Opakowania na mączkę oraz mączka nie powinny być składowane bezpośrednio na podłodze.

§ 14. 1. Na skład tłuszczu należy przeznaczyć w części niezakażnej zakładu utylizacyjnego pomieszczenie piwniczne albo specjalny magazyn do tego celu.

2. Podłoga w składzie tłuszczu powinna być nieprzepuszczalna i nienasiąkliwa oraz zaopatrzona w urządzenia do odprowadzania ścieków połączone z kanalizacją.

3. Na skład opakowań na tłuszcz należy przeznaczyć odrębne pomieszczenie w sąsiedztwie składu tłuszczu.

§ 15. Szatnie, toalety i natryski powinny być należycie oświetlone oraz wymiarami dostosowane do liczby pracowników.

§ 16. Pokój lekarza weterynarii powinien przylegać bezpośrednio do oprawialni. W pokoju lekarza weterynarii powinno znajdować się okno umożliwiające wgląd do oprawialni.

§ 17. Wejście do biura kierownictwa zakładu utylizacyjnego nie powinno prowadzić przez inne pomieszczenia zakładu i powinno znajdować się w części niezakażnej.

§ 18. 1. Treść żołądka, jelit i inne nieczystości powinny być umieszczone w gnojowniku o dnach, ścianach i rowkach ściekowych nieprzepuszczalnych i nienasiąkliwych, zaopatrzonym w szczelną pokrywę.

2. Powierzchnia otoczenia gnojownika powinna być w obrębie co najmniej 3 m nieprzepuszczalna i nienasiąkliwa.

3. W gnojowniku należy przewidzieć kilka przedziałów, których zawartość mogłaby być poddana kolejnemu odkażaniu.

§ 19. Zakład utylizacyjny powinien być wyposażony w urządzenia dezodorujące i unieszkodliwiające pary i gazy powstające podczas procesu przerobu odpadów zwierzęcych i urządzenia unieszkodliwiające ścieki z części zakażnej.

§ 20. 1. Ścieki pochodzące z części zakażnej zakładu utylizacyjnego powinny być odprowadzone do wspólnego zbiornika (sterylizatora) i poddane w nim odkażeniu bądź przez ogrzewanie w temperaturze powyżej 100°C w ciągu 30 minut, bądź w inny sposób zapewniający zniszczenie bakterii i ich zarodników oraz grzybów chorobotwórczych.

2. Ścieki, o których mowa w ust. 1, mogą wydostać się ze zbiornika tylko za pomocą ciśnienia pary.

3. Odkażone ścieki przed wpuszczeniem do zbiornika powinny być oczyszczone w oczyszczalni ścieków.

§ 21. 1. Osoby pracujące w części zakażnej zakładu utylizacyjnego nie mogą wejść do części niezakażnej bez uprzedniej zmiany odzieży i obuwia roboczego albo ich uprzedniego dokładnego odkażenia.

2. Narzędzia i sprzęt używane w części zakażnej zakładu utylizacyjnego nie mogą być przenoszone do części niezakażnej.

§ 22. 1. Odpady zwierzęce powinny być przetworzone możliwie jak najwcześniej po ich przyjęciu do zakładu utylizacyjnego.

2. Pojemniki, zbiorniki i pojazdy używane do transportu odpadów zwierzęcych powinny być oczyszczone, umyte i zdezynfekowane po każdym użyciu.

§ 23. 1. Zwłoki zwierzęce i ich części oraz odpady poubojowe pochodzące ze zwierząt, których mięso zostało uznane za niezdatne do spożycia, powinny być ogrzewane do wewnętrznej temperatury co najmniej 133°C przez 20 minut przy ciśnieniu 3 barów, przy czym wielkość cząstek surowca przed przetworzeniem powinna być nie większa niż 50 mm.

2. W zakładzie utylizacyjnym należy zapewnić system rejestrujący dopełnienie parametrów, o których mowa w ust. 1, a dokumentację tych zapisów należy przechowywać co najmniej przez 2 lata.

§ 24. 1. Podmiot prowadzący zakład utylizacyjny powinien zapewnić przeprowadzenie laboratoryjnych badań bakteriologicznych każdej wytworzonej partii produktu, potwierdzającej spełnienie wymagań mikrobiologicznych, określonych w załączniku do rozporządzenia, i przechowywać wyniki badań przez okres 3 lat.

2. Wytworzone produkty nie spełniające warunków mikrobiologicznych, określonych w załączniku do rozporządzenia, nie mogą być wprowadzone do obrotu.

3. Wytworzone produkty powinny być składowane i odbierane z zakładu utylizacyjnego w taki sposób, aby zapobiec powtórnemu zakażeniu, przy czym skóry powinny być solone chlorkiem sodu oraz odpowiadać warunkom mikrobiologicznym zawartym w załączniku do rozporządzenia.

§ 25. Podmiot prowadzący zakład utylizacyjny powinien posiadać w zakładzie utylizacyjnym książkę kontroli przeznaczoną do wpisywania zaleceń, uwag i wniosków wynikających z kontroli przeprowadzonych przez organy Inspekcji Weterynaryjnej.

§ 26. 1. Podmiot zajmujący się zbieraniem odpadów zwierzęcych powinien posiadać wydzielone pomieszczenia do przyjmowania i magazynowania tych odpadów.

2. Pomieszczenia, o których mowa w ust. 1, powinny być:

- 1) oddzielone od dróg publicznych, budynków przeznaczonych na pobyt ludzi, obiektów przetwórstwa rolno-spożywczego i innych obiektów budowlanych, a w szczególności rzeźni,
- 2) zabezpieczone przed dostępem zwierząt, a w szczególności ptaków, gryzoni i owadów.
- 3) wyposażone w szczególności w urządzenia do czyszczenia i odkażania pojemników, do których odpady zwierzęce są odbierane, oraz pojazdów.

3. W pomieszczeniach, o których mowa w ust. 1, należy systematycznie przeprowadzać dezynsekcję i deratyzację.

§ 27. Ściany i podłogi pomieszczeń, o których mowa w § 26 ust. 1, powinny być wykonane z materiałów nienasiąkliwych i nieprzepuszczalnych oraz zmywalnych, umożliwiającymi łatwe czyszczenie i dezynfekcję, a podłogi powinny być ułożone w sposób ułatwiający odprowadzenie płynów.

§ 28. 1. Środki transportu do przewożenia odpadów zwierzęcych powinny być szczelne, całkowicie obudowane i zabezpieczone przed wypadaniem lub wyciekaniem.

2. Dopuszcza się przewożenie odpadów zwierzęcych środkami transportowymi przykrytymi plandekami, pod warunkiem że środki transportu będą wyposażone w szczelne i przykryte pojemniki lub zbiorniki.

3. Pojemniki, zbiorniki i pojazdy używane do transportu odpadów zwierzęcych powinny być oczyszczone, umyte i zdezynfekowane po każdym użyciu.

4. Pojemniki i zbiorniki, o których mowa w ust. 2, powinny być oznakowane napisem o treści „Nie przeznaczone do spożycia przez ludzi”, wykonanym literami o wysokości co najmniej 2 cm.

§ 29. 1. Podmiot, o którym mowa w § 26 ust. 1, powinien prowadzić rejestr i dokumentację zawierającą informacje o rodzaju i pochodzeniu odpadów zwierzęcych.

2. Informacje, o których mowa w ust. 1, należy dołączyć do każdej przesyłki odpadów zwierzęcych.

§ 30. Osoby zatrudnione przy zbieraniu lub przewożeniu odpadów zwierzęcych powinny nosić środki ochrony indywidualnej oraz odzież roboczą, odkażane codziennie po zakończeniu pracy.

§ 31. 1. Podmiot zajmujący się grzebaniem lub spalaniem odpadów zwierzęcych powinien zapewnić, aby działalność ta była zlokalizowana w miejscu zabezpieczonym przed zakażeniem wody zdatnej do picia i nie powodowała uciążliwości dla środowiska naturalnego.

2. Teren grzebowiska i miejsca spalania odpadów zwierzęcych powinny być ogrodzone.

3. Podmiot zajmujący się grzebaniem lub spalaniem odpadów zwierzęcych powinien zapewnić w miejscach, o których mowa w ust. 2, wydzielone pomieszczenie do tymczasowego przetrzymywania odpadów zwierzęcych oraz urządzenia do dezynfekcji.

§ 32. 1. Grzebanie odpadów zwierzęcych powinno być dostatecznie głębokie, a warstwa ziemi nad nimi powinna wynosić co najmniej 150 cm.

2. Przed zagrzebaniem odpady zwierzęce powinny być złane lub posypane środkiem dezynfekującym.

§ 33. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem § 10, 19, 23 ust. 2 i § 24 ust. 1, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.

Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej:

J. Janiszewski

Załącznik do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 23 grudnia 1998 r. (poz. 23)

WARUNKI MIKROBIOLOGICZNE, JAKIE POWINNY SPEŁNIAĆ PRODUKTY WYTWORZONE W ZAKŁADZIE UTYLIZACYJNYM

1. Próbki produktów wytworzonych ze zwłok zwierzęcych, ich części lub odpadów poubojowych pochodzących ze zwierząt, których mięso zostało uznane za niezdatne do spożycia, poddanych systemowi działania cieplnego, pobrane bezpośrednio po działaniu cieplnym, powinny być wolne od ciepłoodpornych zarodników bakterii patogennych (*Clostridium perfringens* — nieobecne w 1 g produktu).

2. Próbki produktów wytworzonych z odpadów zwierzęcych, pobrane podczas lub po ustalonym okresie składowania, powinny spełniać następujące warunki mikrobiologiczne:

Salmonelle — nieobecność w 25 g: $n=5$, $C=0$, $m=0$, $M=0$;

Enterobacteriaceae: $n=5$, $c=2$, $m=10$, $M=3 \times 10^2$ w 1 g

gdzie:

n = liczba próbek

m = wielkość progowa dla liczby bakterii; wynik uznany jest jako zadowalający, jeśli liczba bakterii we wszystkich próbkach jednostkowych nie przekroczy liczby m

M = wartość maksymalna liczby bakterii; wynik uznany jest jako niezadowalający, jeśli liczba bakterii w jednej lub w większej liczbie prób jednostkowych wynosi M lub więcej

C = liczba prób jednostkowych, w których liczba bakterii może wynosić między m a M ; próba jest nadal uznana do przyjęcia, jeśli liczba bakterii w pozostałych próbkach jednostkowych wynosi m lub mniej od m .